

Ecclesiae desolatae: Oravicabánya

Romantikus dombok között, az ország délnyugati sarkában fekszik. A név szláv eredetű, bányái viszont az ókorig nyúlnak vissza. Egyesek szerint a rómaiak Centum Putei vagy Caput Bubali névvel illették. (V.ö. Pesty) Komolyabb bányászat csak a törököknek a Temesi Bánságból való kiűzetése után (1718) kezdődött, mikor Mercy Florimund Tirolból és Csehországból telepített ide bányászokat. Egy újabb hullámmal még 1846-ban is érkeztek ide bányamunkások. Ennek nyomán a település oly gyorsan fejlődött, hogy 1927-ben már Krassó vármegye fővárosa lett. Említésre méltó, hogy Gozsdu Manó is volt prefektusa ennek a megyének. (V.ö. Cornean.)

A Dél-magyarországi Magyar Közművelődési Egyesület (D.M.K.E.), melynek székhelye Szeged, 1904-ben elfogadta az oravicai „Arany (János) Kör” csatlakozását, melyet a M. Kir. Belügyminiszter is jóváhagyott 1911-ben módosított alapszabályzatával. Ez egy emeletes épületben működött, ahol a református istentiszteleteket is tartották. (később: Ilie Trăilă utca 33.) Ugyanott működött a magyarnyelvű állami elemi iskola is.

1919. július 30-án rendkívüli közgyűlésen jelentik be, hogy az iskola elveszítette magyar jellegét, és két évvel később, 1921-ben, a D.M.K.E. helyébe – rekvirálás útján – a Drăgălina táborkok elnevezésű líceum lépett. A D.M.K.E. augusztus 7-én átruházza jogait az egyházra a következőkben: 1) a ház, a hozzátartozó telekkel; 2) a könyvtár a hozzávaló bútorzattal (a kötvények az elnöknél); 3) az óvoda és felszerelése: a zárda óvodája kapja; 4) a kiselejtezett irattárat dr. Szabó Lajos ügyvéd-alelnöknél hagyja. Természetesen a római katolikus egyházzal van szó, melynek templomát már két évszázaddal azelőtt kezdték építeni (1722).

Miután Krassófüzes leány-fiók és missziói egyházhierarchián átment, végül Oravicabányával *társ-egyházként* szerepel, majd 1927-ben *anyaegyházközséggé* minősítik Oravicát, vélhetően azért, mert akkor lett belőle megyeszékhely. A reformátusok jórészt az értelmiségiekből, a bányatisztviselőkből és azok családtagjaiból állnak: igen csekély létszámban. Az 1931-32. évi statisztikai gyűjtőlapot pl. Jancsó Vilmos krassófüzesi lévita-lelkipásztor állítja ki és írja alá.

1933 szeptemberétől Orth Győző az oravicai segédlelkész (1678 püspöki szám), aki ugyanazon év decemberében már *fiók-egyháznak* írja a gyülekezetet (55. ikt. sz.). Egy év múlva, 1934 szeptemberében Orth Győző oravicai megbízatása lejár. Később Mandzsúriába kerül mint misszionárius, majd a II. világháború után az Amerikai Egyesült Államokban fejezi be életét.

1935. február 28-án a *belmissziói jelentést* (az előző 1934. évről) már Buthi Sándor segédlelkész jegyzi (29. ikt. sz.), aki egy negyedszázaddal később a Nagyvárad (előbb Királyhágómelléki) Egyházkerület püspöke lett (elhunyt 1967. március 15-én Ipp község határában, gépkocsibaleset következtében).

Dr. Benedek Imre – római katolikusból áttért lelkipásztor – 1936. február 15-én jelentkezik Sulyok István nagyváradi püspöknél szolgálattételre, és meg is kapja kinevezését április 1-től Oravicabányára. Ugyanazon év (1936) június 20-án Sulyok Istvánt, püspöki szolgálatának 10 éves évfordulóján köszönti dr. Benedek Imre lelkipásztor és dr. Szathmáry Lajos egyházmegyei főgondnok (62. ikt. sz.). 1937. február 20-án Sulyok István püspök felajánlja dr. Benedek Imrének a nagyváradi Iparos Otthon felügyelő-lelkészségét, és ugyanakkor a püspöki segédlelkészi állást. Megjegyzésre méltó, hogy nevezett a püspökség gazdasági tanácsosa, majd Buthi Sándor püspöksége alatt az egyházkerület főkönyvelője volt, és innen is ment nyugdíjba.

Alig egy évi szolgálat után dr. Benedek Imre 1937. március 8-án írja meg 4 oldalas jelentését – amely egyben búcsúzó is – végzett munkájáról. Érdeemes a *Jelentésből* felidézni a következőket: Oravicán kéthetenként van istentisztelet, mert a közbeeső vasárnapokon Krassófüzesre is beszolgál. A lélekszám Oravicán: 80, Krassófüzesen 50-60. Templomlátogatás: 40-70%. Bibliaóra Oravicán minden csütörtökön este van, amit a lelkipásztor távolléte ellenére is megtartanak, mikoris a gondnok, presbiterek és nőszövetségi tagok olvasnak fel hitépítő irodalmat. Az ifjúság felekezeti különbségtétel nélkül hetente egyszer-kétszer találkozik. Mintegy 30-40-en jótékonyan hatnak egymásra: színdarabokat, monológokat, költeményeket tanulnak és adnak elő egy-egy teadélután keretében. „Ma már az is munka és eredmény, ha az ifjúság összejön és anyanyelvén szórakozik és hallja magyar dalokban az ő bölcsődalát” – írja dr. Benedek Imre. Távozása után nem is kerül többet önálló lelkipásztor Oravicabányára.

Öntudatos és egyházszerető világi vezetők egy ideig megpróbálják felszínen tartani a süllyedő hajót. Így, mikor 1937-ben kitiltják a reformátusokat az iskolából, ahol 1931 óta tartották az istentiszteleteket, dr. Szathmáry Lajos egyházmegyei főgondnok *Körlevél lelkésztestvéreimhez és az egyháztanácsokhoz* címmel a reformáció napján (okt. 31.) a következőket írja: „... állíttassék össze pontosan a szórványok veszélyességi sorrendje, azoknak anyagi szükségletei és pontosan az a költségkeret, amellyel a rendszeres szórványgondozás elérhető volna...” Hasonlóképpen nyilatkozik az egyházmegyei közgyűlésen is: „... a Bánsági Egyházmegye vegye számba szórványait, ezeknek szükségleteit, az azokon megoldásra váró feladatokat, és 2-3 év leforgása alatt csak ezekre fordítsa minden erejét. Ezek és tízezrek magyar lelke alszik ki a szórványokban szerte az országban. Szórványgondozásukat rendszeressé kell tennünk és általános mentőakcióvá fejlesztenünk.” (Lásd: Ref. Koll. Levéltár: I. 29. i. – Békési-Bánáti Eme. iratai.)

1938 februárjától 1941-ig: Müller Béla krassófüzesi lelkipásztor az oravicai visszaminősített fiók-egyház gondozója, amiért kap évi hatezer lejt és útidíjainak megtérítését. Eközben dr. Szathmáry Lajos egyházmegyei főgondnok és Ottlik Tibor tanácsos aláírásával 1939. szeptember 7-én egy beadvánnyal fordulnak a Kultuszminisztériumhoz és jelentik, hogy 120 református léleknek nincs hol istentiszteletet tartani: „az állami iskola épületéből a kisebbségi felekezetek ki van-

nak tiltva, és más megfelelő imaterem nem áll rendelkezésünkre. Híveink megfelelő helység hiányában nem tudnak egybegyűlni.”

5702. szám alatt 1939. október 4-én Sulyok István püspök is ír a Vallás- és Művészetügyi és Kisebbségi Minisztériumhoz, a Bukaresti Magyar Népkegyesség Elnökségéhez, és 1940. március 20-ra ki is tűzik a tárgyalást ingatlan-ügyben, mivelhogy az imaházul megszerzett oravicai Arany-kör épületének jogi helyzete tisztázatlan, és jelenleg benne egy fiúliceum működik.

Alig egy hónappal később, 1940. április 18-án a kisebbségügyi miniszter ír Sulyok István püspöknek, hogy a közoktatásügyi miniszter azt kéri, hogy „barátságosan” oldják meg ezt a kérdést. (2901. pp. sz.)

Erre azonban a második bécsi döntés miatt nem került már sor.

Az egyetlen tárgyi emlék a megszűnt oravicabányai gyülekezetből: egy úrvacsorai kehely, mely jelenleg a karánsebesi gyülekezet birtokában van.

Források:

A Tiszántúli Református Egyházkerület Kollégiumi Levéltára.

Pesty Frigyes: *Krassó vármegye története*. Budapest 1883.

Cornean Nicolae: *Monografia Eparhiei Caransebes*. Caransebes 1940.

1938-ban, a pártok feloszlata, a korporatív rendszer hivatalos megteremtése után létrejött Bánffy Miklós gróf vezetésével az ún. Magyar Népkegyesség, a magyarság kulturális és gazdasági-társadalmi képviselőjének ellátása. Ekkor indultak tárgyalások egy új kisebbségi státútumról is, amely különösen az oktatásban, a kulturális intézmények és az egyházak működésében ígért javulást. A tartós nemzeti elnyomás és az eluralkodó belpolitikai káosz eredményeként az erdélyi magyarság többsége ebben az időben már szkeptikusan tekintett az ilyen egyezkedési kísérletekre...

Erdély rövid története. Budapest, Akadémiai Kiadó, 1989. 593.